

Al. Zub, *In orizontul istoriei*, Iași, Institutul European, 1994, 275 p.

Dacă în volumele *Biruit-au gândul* (1983) și *Cunoaștere de sine și integrare* (1986), Al. Zub a încercat să reconstituie evoluția istorismului românesc, în volumul *În orizontul istoriei* apărut sub egida prestigiosului Institut European din Iași în colecția modest intitulată, "Eseuri de ieri și de azi" istoricul ieșean a adunat o seamă de studii, note, comentarii legate mai ales de vecinătatea istoriei: literatură, muzică, folclor, iconografie etc. Se adaugă la aceste câteva secvențe istoriografice și unele reflecții relative la misiunea pedagogică a istoriei, care atrag atenția prin profunzimea observațiilor și harul cu care sunt făcute.

Așa cum însuși autorul afirmă, în aceste texte "nu trebuie să se caute [...] date noi cu orice preț; n-a fost acesta rostul lor. Ajunge dacă ele fixează, oricât de expeditiv, un punct de vedere sau măcar dacă propun o raportare mai judicioasă la epocă".

"Glosele istoriografice" (prima parte a lucrării), urmând cronologic, îndeamnă, somează chiar, la reflecție, la rostul istoriei și istoricului în timpul său gândind și reflectând asupra trecutului și viitorului: "În ambele direcții el are în vedere geneza lucrurilor și efortul său recuperator urmează o linie cauzală, care îl conduce, din fapt în fapt, către origini [...]" direcție în care s-au înscris, în concepția autorului, Olahus, Ureche, Costin, Cantemir, Micu, Șincai, Maior, Budai-Deleanu, Aaron, Bojincă, Murgu, Laurian, Pârvan, Iorga etc.

"Intellectualul nu e un muncitor cu mâna [...]" (J. Le Goff) și de aceea pentru cel ce se ocupă cu istoria echilibrul e anevoios și fragil pentru că: "Detășarea deplină a istoricului se vedește o pioasă dorință, dacă nu o pură iluzie. Există însă grade diferite de obiectivare și ceea ce trebuie să ne dorim, în istoriografie, e poate un progres în această ordine", un exercițiu de la care școala istorică transilvană n-a făcut rabat de la Pușcariu, Lapedatu, Lupaș, Dragomir, Bogdan, Prodan, pentru care a concepe istoria a însemnat o continuă adâncire a anchetei, ca diversitate tematică și nuanțare progresivă, ca identificare de probleme.

Portretizând istorici și perioade istorice, autorul caută să pună în lumină metodologia, contribuția și însemnătatea celor care au fost în cultura și istoriografia noastră: N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, C. Bolliac, B.P. Hașdeu, A.D. Xenopol, N. Iorga, M. Eliade, D. Prodan, Al. Duțu și în același timp dimensiunea europeană și universalistă a scrisului lor căci ce este istoria decât o cunoaștere a omului concret înainte de a-i sonda istoria. "În fond, este vorba de o dublă mișcare: de la omul concret spre istorie și de la aceasta spre actualitatea umană" (M. Eliade). În acest caz comparatismul, atât de propriu viziunii istoriologice, este o metodă indispensabilă: "Căci numai structura garantează esența, continuitatea, durata, în timp ce istoria cronologică ține de accidental și de fenomenal". Toate acestea explică opțiunea autorului de a pătrunde în laboratorul istoricilor care au încercat, plecând de la eveniment, să transgreseze documentul căutând semnificații în plan mental, spiritual: Iorga, Eliade, Prodan, Duțu.

A doua parte a lucrării "Conexiuni-interferențe" propune o reflecție asupra științelor auxiliare ale istoriei: limbă, creație populară, iconografie, muzică, literatură, teatru etc. și propune o reabilitare a jurnalismului. În acest context se impun marile personalități ale istoriografiei noastre moderne în dubla lor ipostază de surse documentare și creatori de artă: A.D. Xenopol, N. Iorga, I.G. Duca, G.I. Brătianu și I.D. Ștefănescu în domeniul artei religioase.

Făcând recurs la noua metodologie istorică, Al. Zub se lasă ispitit și îndeamnă la transdisciplinaritate, subliniind, în creația istoricilor români, rolul muzicii (Pârvan, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga), lingvisticii (Iorga, Pârvan, Hașdeu, Pușcariu), etnografiei (Kogălniceanu, Barițiu, Xenopol), iconografiei (Ștefănescu), mentalităților, comparatismului (Duțu), istoriei economice (Zane), memorialisticii (Brătianu, Zeletin, Xenopol, Duca), publicisticii (Kogălniceanu, Iorga, Xenopol) domenii care vin să circumscrie și să definească "știința totală a secolului nostru" (Paul Veyne); această nouă istorie e necesară și inevitabilă". Nu se poate întârzia într-un sistem de anchetă pe care istoriografia l-a abandonat de o jumătate de secol fără a cădea sub pedeapsa caducității. Este și un îndemn la reorganizarea atelierului nostru într-o perspectivă interdisciplinară, de la care putem aștepta, fără iluzia definitivului,

soluții mai durabile și mai conforme cu trebuințele timpului nostru". Un timp, în care toate acestea "Tinzând să devină cogitans, în zonele ei cele mai elevate, istoria nu încetează a se interesa de fapte, iar acestea sunt în genere, expresia opozițiilor existente în orice epocă".

Volumul *În orizontul istoriei* este circumscris, așadar, nevoii apropierea de "țintă", efortului de a extinde neîncetat orizontul cunoașterii, implicând o extensie progresivă a propriei noastre conștiinței, o limpezire de sine ce favorizează cunoașterea pe toate planurile. Cele mai multe din textele cuprinse în volum răspund nevoii epocii de a restabili fapte, nevoii societății noastre de a-și înțelege trecutul printr-o viziune calmă echilibrată, comparativă asupra istoriei sub unghi cultural, care poate înlesni benefic asumarea duratei proprii.

Este, așadar, o lucrare istorică și publicistică, în același timp, pentru că istoricul nu este un simplu observator al vieții, ci și un participant activ la viața publică "situat în actualitate".

LAURA STANCIU